

Nr 12 A.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1919 kl. 1 e. m.

Utlåtande, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1920 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(4:e avd.)

A. Postverket.

1:o) I den till riksdagen den 9 januari 1919 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1920 har Kungl. Maj:t, **Inköp av inventarier.** under åberopande av det vid propositionen under rubrik "utgifter för kapitalökning: bil. 1" fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för nämnda dag, punkt 1, föreslagit riksdagen att för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor. [1.]*

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet sid. 6—9.

För inköp av inventarier för postverkets behov har riksdagen anvisat 350,000 kronor för vart och ett av åren 1916—1918. Beträffande de sålunda beviljade anslagen har riksdagen medgivit Kungl. Maj:t rätt att redan under det år, respektive anslag beviljats, taga i anspråk 175,000 kronor. Av 1918 års lagtima riksdag hava för ifrågavarande ändamål anvisats dels 175,000 kronor å tilläggsstaten för år 1918 dels ock samma belopp å 1919 års riksstat. Utöver av Kungl. Maj:t å 1920 års stat äskade 300,000 kronor har Kungl. Maj:t av innevarande riksdag för enahanda ändamål äskat ett anslag av 250,000 kronor å tilläggsstaten för år 1919.

*) Hänvisar till punkt i statsrådsprotokollet.

Då behovet av de utav Kungl. Maj:t nu äskade anslagsbeloppen till inventarier för postverket synts utskottet vara ådagalagt, får utskottet, som i särskilt utlåtande, nr 12 B, denna dag tillstyrker anvisande av medel för ändamålet å 1919 års tilläggsstat, hemställa,

att riksdagen må för inköp av *inventarier för postverkets behov* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Ombyggnad
av central-
posthuset i
Stockholm.

2:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 2) föreslagit riksdagen att för ombyggnad av centralposthuset i Stockholm för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

[2.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 11—15.

Av de av riksdagen åren 1914—1917 för till- och ombyggnad av centralposthuset i Stockholm beviljade anslag om tillhoppa 1,010,000 kronor beräknades ursprungligen 833,000 kronor belöpa på tillbyggnaden, som redan färdigställd, och återstående 177,000 kronor på ombyggnaden, vilken däremot ännu ej påbörjats. Av det sammanlagda anslaget hava för tillbyggnaden använts 785,269 kronor 26 öre. Återstående 224,730 kronor 74 öre äro emellertid numera icke tillräckliga för utförande av ombyggnaden, vilken enligt förnyade kostnadsberäkningar ansetts komma att draga en kostnad av i runt tal 523,000 kronor eller omkring 300,000 kronor utöver det disponibla anslagsbeloppet. Generalpoststyrelsen har nu hemställt om anvisande för ändamålet av 300,000 kronor å tilläggsstat för år 1919. Något anslag å tilläggsstaten har emellertid ej äskats av Kungl. Maj:t.

Utskottet, som blivit övertygat om, att igångsättandet av ombyggnaden icke bör uppskjutas utöver vad som föranledes av den utav Kungl. Maj:t vidtagna ändringen i generalpoststyrelsens anslagsäskande, hemställer,

att riksdagen må för *ombyggnad av centralposthuset i Stockholm* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Posthus-
byggnad
i Göteborg.

[3.]

3:o) Kungl. Maj:t har (punkt 3) föreslagit riksdagen att för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i stadsrådsprotokollet sid. 16—18.

För inköp av tomt för och uppförande av centralposthus i Göteborg har riksdagen under åren 1914—1918 anvisat sammanlagt 3,010,000 kronor, varav 2,298,695 kronor 69 öre för själva byggnadsföretaget. I de år 1914 upprättade ursprungliga kostnadsberäkningarna för byggnaden beräknades densamma komma att kräva en kostnad av 2,670,000 kronor, vilket belopp genom vissa förenklings- och ändringsarbeten sedermera ansågs kunna nedbringas till 2,400,000 kronor eller 26 à 27 kronor för kubikmeter. Då anslag till byggnadsarbetets påbörjande äskades av 1916 års riksdag, beräknades kostnaden för byggnaden till följd av stegrade arbets- och materialpriser komma att uppgå till 2,900,000 kronor eller till omkring 32 kronor per kubikmeter. Av statsrådsprotokollet framgår emellertid, att enligt beräkning av byggnadsstyrelsen i september 1918 kostnaden dåmera uppskattats till ej mindre än 8,000,000 kronor eller omkring 85 kronor per kubikmeter. Enligt upplysningar, som utskottet erhållit från byggnadsstyrelsen, anses ej ens detta belopp numera vara tillfyllest, utan sluta de senast verkställda beräkningarna på en summa av omkring 9,450,000 kronor, utgörande omkring 100 kronor per kubikmeter. För byggnadsarbetets fortsättande har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande dels av 350,000 kronor å tilläggsstat för år 1919, dels ock av 3,400,000 kronor å riksstaten för år 1920. Något anslag å tilläggsstat har ej äskats av Kungl. Maj:t, som ock nedsatt det av byggnadsstyrelsen begärda anslaget för år 1920 med 1,900,000 kronor.

Den kostnadsökning, som sålunda inträtt, har synts utskottet — även med vederbörlig hänsyn tagen till den allmänna prisstegringen — vara anmärkningsvärt hög. Utskottet har redan av denna anledning ansett sig böra taga under överbäggande, om icke, trots de olägenheter för postverket, som därav skulle följa, byggnadsarbetet tillfälligt borde avbrytas i avvaktan på inträdande gynsamare ekonomiska förhållanden. Såsom framgår av bifogade från byggnadsstyrelsen införskaffade yttrande i ärendet (Bil. A.), kan ej heller med det av Kungl. Maj:t för år 1920 äskade anslagsbeloppet, 1,500,000 kronor, byggnadsarbetet bedrivas på ändamålsenligt sätt, utan måste ett avbrott i arbetet äga rum. Därest ett sådant avbrott skall ske, bör detta enligt samma utlåtande lämpligen göras, sedan byggnadens stensockel blivit uppförd samt en provisorisk intäckning av byggnaden verkstälts. Med en sådan begränsning av byggnadsarbetet skulle erfordras ett ytterligare anslag av 700,000 kronor. Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst, har utskottet funnit sig böra förorda, att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget

nedsättes med 800,000 kronor. Skulle förhållandena till nästkommande år utveckla sig så, att ett fortsättande under samma år av byggnadsarbetet befinnes böra äga rum, torde få tagas under omprövning, om medel för ändamålet kunna anvisas å tilläggsstat för år 1920.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av uppförandet av *centralposthus i Göteborg* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor.

Om- och
tillbyggnad
av posthus-
byggnaden
i Ystad.

4:o Kungl. Maj:t har vidare (punkt 4) föreslagit riksdagen att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 43,500 kronor.

[4.]

Såsom inhämtas av statsrådsprotokollet, sid. 19, är ifrågavarande anslagsbelopp konjunkturtillägg till den för om- och tillbyggnadsarbetena ursprungligen beräknade kostnaden, 225,000 kronor. Då utskottet ej funnit anledning till erinran mot det äskade tilläggsanslaget, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 43,500 kronor.

Posthus-
byggnad i
Gällivare.

[5.]

5:o Kungl. Maj:t har vidare (punkt 5) föreslagit riksdagen att för uppförande av en posthusbyggnad i Gällivare för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 195,000 kronor.

I anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har 1917 års riksdag för uppförande för en beräknad kostnad av 275,000 kronor å den kronan tillhöriga tomten i kvarteret nr 29 inom Gällivare municipalsamhälle av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Därefter har 1918 års riksdag för fortsättande av uppförandet av ifrågavarande posthus på tilläggsstat för år 1918 anvisat 175,000 kronor.

Av stadsrådsprotokollet (sid. 20) inhämtas, att vid i oktober 1918 upprättade förnyade beräkningar byggnadskostnaden uppskattats till ej mindre än 595,000 kronor. Och enligt vad utskottet från byggnadsstyrelsen erfarit, har ej heller entreprenad å byggnadens utförande kunnat erhållas efter sistnämnda beräkning, utan torde, därest bygg-

nadsarbetet, vilket ännu icke påbörjats, skulle utföras under nu rådande arbets- och materialpriser, kostnaden bliva ännu högre. Vid sådant förhållande har utskottet funnit det vara lämpligast, att med uppförandet av ny posthusbyggnad åtminstone tills vidare får anstå samt att utredning verkställas, om icke postverkets behov av förbättrade tjänstelokaler samt bostäder för personalen i Gällivare lämpligen kan tillgodoses genom inköp av därför lämpad, bebyggd fastighet. Därest en sådan lösning av lokalfrågan skulle kunna vinnas medelst anlåtande av det utav 1918 års riksdag anvisade anslaget för påbörjandet av posthusbyggnaden, är från utskottets sida intet att erinra mot en dylik ändrad användning av nämnda anslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer utskottet, som i utlåtandet nr 12 B avstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för ifrågavarande ändamål av 125,000 kronor å tilläggsstat för år 1919,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

6:o) I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 152, har herr *E. Molin* hemställt, att riksdagen måtte *dels* medgiva, att för inköp av fastigheter för postverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 600,000 kronor, *dels ock* för ändamålet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Inköp av fastigheter.

I samband med denna motion har utskottet till behandling förehått två inom andra kammaren väckta motioner, den ena, nr 209, av herr *C. R. Jansson* i Falun, som hemställt, att riksdagen måtte besluta att å tilläggsstat för år 1919 uppföra ett anslag av 100,000 kronor att användas för inköp för postverkets räkning av fastigheten Älfhem i Krylbo, samt den andra, nr 210, av herr *L. J. Hagman* i Domnarvet, som hemställt, att riksdagen ville anvisa *dels* å tilläggsstat för innevarande år 19,000 kronor för inköp för postverkets räkning av tomten nr 57 i kvarteret Balder i Borlänge, *dels ock* för 1920 erforderligt belopp för uppförande å samma tomt av lämplig posthusbyggnad.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för de av dem gjorda framställningarna, får utskottet hänvisa till motionerna.

I merberörda statsrådsprotokoll över civilärenden den 9 januari 1919, sid. 22, har departementschefen i avseende å postverket omför-

mält, att generalpoststyrelsen gjort framställning om anvisande av medel till inköp av fastigheter, med vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kunde anstå i avvaktan på särskilt riksdagsbeslut, samt att styrelsen för sådant ändamål äskat ett anslag å 600,000 kronor å tilläggsstat för år 1919. Generalpoststyrelsens berörda framställning är av följande lydelse:

»Postverket har i en nära framtid behov av förbättrade och utvidgade lokaler även på vissa andra platser, där lokalfrågan icke torde kunna på annat sätt lämpligen lösas än genom nybyggnad för postverkets räkning. Å somliga platser har det dessutom visat sig förenat med sådana svårigheter för postpersonalen att skaffa sig bostad, att generalpoststyrelsen anser det oundvikligt, att staten på något sätt träder emellan.

I stort sett torde det vara obestriddt, att förvärvande av egna fastigheter för inrymmande av postkontorslokaler och bostäder åt personalen är den i längden nästan enda betryggande och mest ekonomiska formen för ordnande av postkontorens lokalfråga samt att skaffa sig säkerhet för, att icke bostadssvårigheter för personalen skola lägga hinder för dennas disponerande, som bäst ägnar sig med hänsyn till tjänstens fordringar. Å flera dylika platser har generalpoststyrelsen sökt erhålla antagliga anbud å lämpliga byggnadstomter, men ännu icke lyckats.

Generalpoststyrelsen ser sig dock icke försvarad med att låta enbart av sådan anledning alldeles anstå med förslag till lokal- och bostadsförhållandenas ordnande å dessa orter, utan finner det nödvändigt, att i alla händelser medel av riksdagen ställas till disposition för förvärvande snarast, då lämpligt tillfälle yppar sig, av erforderliga byggnadstomter.

Svårigheten att erhålla fördelaktigt erbjudande ifråga om byggnadstomt beror mycket ofta därpå, att fastighetsägare icke vill binda sig för så lång tid i förväg, som är erforderligt, därest det enskilda anbudets antagande skall bero på riksdagens prövning för varje särskilt fall. Betydligt förmånligare köpevillkor kunna ock i de flesta fall betingas, då avgörande och likvidering kunna ske inom en kort tidsperiod.

Den utväg synes därför kunna anlitas, som redan 1918 års riksdag beträtt, då den medgav, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kunde uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, måtte efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett visst angivet belopp.

De omständigheter och skäl, som föranledde riksdagens ifråvarande beslut för telegrafverkets vidkommande och vilka delvis här ovan berörts, äro i lika hög grad för handen och gällande för postverkets del. Generalpoststyrelsen ifrågasätter därför anvisande under motsvarande

former av ett reservationsanslag av 600,000 kronor å 1919 års tilläggsstat för inköp av fastigheter för postverkets räkning.»

Departementschefen har för egen del anfört följande:

»Behov av i nu ifrågasatt form anvisade anslag har gjort sig gällande jämväl för andra statens affärsdrivande verk. Sålunda hava under senare åren årligen beviljats anslag för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspår-anordningar. Vidare hava 1917 och 1918 års riksdagar beviljat medel till inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverk. Slutligen har 1918 års riksdag anvisat medel för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut.

Ehuru goda skäl synas föreligga för att medel för motsvarande ändamål ställas jämväl till postverkets förfogande, har jag, med hänsyn till de rådande förhållandena å lånemarknaden, funnit mig icke böra föreslå, att beslut i ämnet påkallas av innevarande års riksdag, utan torde därmed kunna anstå något år.»

Beträffande de av herrar Jansson och Hagman väckta motionerna har utskottet låtit införskaffa yttrande av generalpoststyrelsen, som tillstyrkt de i motionerna omförmälda fastighetsköpen ävensom föreslagit att för uppförande av posthusbyggnad i Borlänge måtte för år 1920 anvisas ett anslag av 250,000 kronor.

Av den utredning generalpoststyrelsen förebragt, har utskottet visserligen funnit, att behov av förbättrade lokalförhållanden för postverket föreligger beträffande såväl Krylbo som Borlänge. Det synes dock utskottet icke vara till fullo ådagalagt, att den av generalpoststyrelsen förordade lösningen är den bästa. Vad särskilt angår Krylbo, bör det sålunda enligt utskottets uppfattning närmare undersökas, om icke lämplig tomtmark kan erhållas från statens järnvägar eller statens domäner. Och vidkommande Borlänge har utskottet funnit det ovisst, om den i herr Hagmans motion omförmälda fastigheten med hänsyn till belägenheten äger så stort företräde framför en annan, i generalpoststyrelsens yttrande omförmäld tomt, att det avsevärt högre priset för förstnämnda tomt kan anses motiverat.

Ehuruväl utskottet alltså icke kunnat tillstyrka bifall till merberörda båda motioner, har det syntts utskottet böra beredas möjlighet för generalpoststyrelsen att — efter närmare utredning — förvärva de fastig-

heter å ifrågavarande orter, vilka kunna befinnas vara för ändamålet lämpligast. Detta syfte torde bäst vinnas därigenom att, i anslutning till generalpoststyrelsens ovanberörda framställning till Kungl. Maj:t samt herr Molins motion i ämnet, ett visst anslag av riksdagen anvisas för att efter Kungl. Maj:ts prövning användas för inköp av fastigheter för postverkets räkning. Det statsfinansiella läget medger visserligen icke, att medel anvisas i den utsträckning generalpoststyrelsen föreslagit, men har utskottet, med hänsyn tagen till de besparingar, som utskottet förordat beträffande vissa andra anslag till kapitalökning vid postverket, ansett sig kunna tillstyrka, att för ändamålet beviljas ett anslag för år 1920 av 200,000 kronor. I likhet med vad som gäller beträffande de allmänna anslagen till inköp av fastigheter för telegrafverket och statens vattenfallsverk, bör givetvis redogörelse för användningen av det nu tillstyrkta anslaget framdeles lämnas riksdagen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av herrar Molins samt Janssons i Falun och Hagmans i Domnarvet ovanberörda motioner må

a) medgiva, att för *inköp av fastigheter för postverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor;

b) för ändamålet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

B. Telegrafverket.

Utvidgning
av telegraf-
byggnaden i
Sundsvall.

[6.]

7:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom (punkt 6) framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med *utvidgning av telegrafbyggnaden i Sundsvall* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Stations-
byggnad i
Strömsund.

[7.]

8:o) Kungl. Maj:t har (punkt 7) föreslagit riksdagen att *dels*, med ändring av sitt år 1918 fattade beslut, medgiva, att å de telegrafverket tillhöriga tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av

122,000 kronor, dels ock för ifrågavarande ändamål för år 1920 anvisa ett reservationsanslag å 40,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 25—27 i statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 145, har herr *E. Molin* hemställt, att för ifrågavarande byggnad måtte anvisas ett reservationsanslag för år 1920 av 122,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

I anledning av därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1918 års riksdag, dels att för inköp för telegrafverkets räkning av tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,500 kronor, dels ock att å nämnda tomter finge uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 98,500 kronor. Något anslag för byggnadens påbörjande blev icke av riksdagen anvisat. Av den nu lämnade utredningen i ärendet framgår, att behovet av nya lokaler för telegrafverket i Strömsund är synnerligen trängande. Utskottet har därför icke funnit skäl motsätta sig, att anslag för byggnadsföretagets igångsättande nu beviljas. Vad beträffar byggnadskostnaden synes på grund av den inträdda ytterligare stegringen i arbets- och materialpriser numera möjlighet icke förefinnas att fasthålla vid den av 1918 års riksdag beräknade kostnaden.

Utskottet, som ej funnit tillräckliga skäl tala för bifall till det av herr Molin gjorda förslaget, hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt med avslag av herr Molins ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) med ändring av sitt år 1918 fattade beslut, medgiva, att en *telegrafstationsbyggnad i Strömsunds municipalsamhälle* må uppföras för en beräknad kostnad av 122,000 kronor,

b) för ifrågavarande ändamål för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

9:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 8) föreslagit riksdagen att till täckande av brist, som uppkommit å av riksdagen anvisade anslag till uppförande av en telefonstationsbyggnad å den telegrafverket tillhöriga tomten nr 9 i fjärde kvarteret av Göteborgs stads elfte rote, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

**Telefon-
stations-
byggnad i
Göteborg.**

[8.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 27—29.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning har herr *E. Molin* i en av honom inom andra kammaren väckt motion, nr 146, föreslagit, att den uppkomna bristen å ifrågavarande byggnad måtte i sin helhet täckas genom anslag å tilläggsstaten för år 1919, samt hemställt, att å nämnda tilläggsstat måtte för ändamålet anvisas ett reservationsanslag av 410,000 kronor.

Enligt de kostnadsberäkningar, som lägo till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1917 års riksdag angående anvisande av anslag för inköp av tomt för samt påbörjande av ifrågavarande telefonstationsbyggnad, skulle kostnaden komma att uppgå till 380,040 kronor, vilket belopp jämväl av riksdagen anvisats för ändamålet. Sedan entreprenadavtal angående största delen av byggnadsarbetet avslutats och de viktigaste byggnadsmaterialierna blivit inköpta, hava nya kostnadsberäkningar verkställt, vilka givit vid handen, att för byggnadsföretagets fullbordande erfordras ytterligare ett anslag av 410,000 kronor, varav 210,000 kronor av Kungl. Maj:t äskats å tilläggsstat för år 1919.

Utskottet, som ej funnit tillräckliga skäl tala för att, i enlighet med den av herr Molin väckta motionen, belasta 1919 års tilläggsstat med hela det för ifrågavarande byggnad erforderliga tilläggsanslaget, hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å herr Molins ovanberörda motion, må till täckande av brist, som uppkommit å av riksdagen anvisade anslag till uppförande av en *telefonstationsbyggnad i Göteborg*, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Uppförande
av arbetar-
bostäder i
Norrköping.

10:o) Kungl. Maj:t har (punkt 9) föreslagit riksdagen att för uppförande av arbetarbostäder å tomterna nr 1, 2, 3, 4, 5 och 6 i kvadraten Klinten i Norrköping, för en beräknad kostnad av 306,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 206,000 kronor.

[9.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 29—33.

I anslutning till statsutskottets vid 1918 års riksdag vid behandlingen av anslagen till bostadsbyggnader vid telegrafverket och statens järnvägar uttalade uppfattning och i överensstämmelse med departementschefens i statsrådsprotokollet sid. 4 gjorda allmänna uttalande, anser utskottet, att under nu rådande förhållanden på bostadsmarknaden det är

av synnerlig vikt, att staten i största möjliga utsträckning sörjer för, att tjänstemännen vid statens kommunikationsverk beredas lämpliga bostäder.

Av det utav Kungl. Maj:t för beredande av bostäder åt telegrafverkets personal i Norrköping äskade beloppet — med inräknande av å tilläggsstaten begärda 133,000 kronor tillsammans 339,000 kronor — äro 32,981 kronor 90 öre avsedda till inköp av erforderliga tomter samt återstoden beräknad utgöra kostnad för en första utbyggnad å tomtkomplexet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för uppförande av *arbetarbostäder i Norrköping*, för en beräknad kostnad av 306,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 206,000 kronor.

11:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 10) föreslagit riksdagen att för uppförande av arbetarbostäder å tomterna nr 12, 13, 14 och 15 i kvarteret Opalen i Eskilstuna, för en beräknad kostnad av 221,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 121,000 kronor. Uppförande
av arbetar-
bostäder i
Eskilstuna.
[10.]

Utredningen återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 33—35.

Enligt Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle ifrågavarande tomter inköpas för ett sammanlagt belopp av 5,900 kronor, samt ett bostadshus uppföras för en beräknad kostnad av 221,000 kronor. För tomtinköpet samt byggnadsarbetets påbörjande äskas 105,900 kronor å tilläggsstat för år 1919.

Av telegrafstyrelsens framställning i ämnet inhämtas, att byggnaden skulle uppföras av trä. Med hänsyn till betydelsen av att underhållskostnaderna i möjligaste mån nedbringas, vill det emellertid synas utskottet, att därest byggnaden ifråga kan utan nämnvärd kostnadsökning uppföras av sten, sistnämnda byggnadsmaterial bör komma till användning.

Under uttalande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen må för uppförande av *arbetarbostäder i Eskilstuna*, för en beräknad kostnad av 221,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 121,000 kronor.

Uppförande
av
bostadshus
i Ludvika.

[11.]

12:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 11) föreslagit riksdagen att för uppförande av ett bostadshus å tomterna nr 9 och 10 i sjuttioandra kvarteret i Ludvika, för en beräknad kostnad av 120,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 60,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 35—39 i statsrådsprotokollet.

Utöver den beräknade kostnaden för ifrågavarande bostadshus, 120,000 kronor, komma 6,900 kronor till inköp av de erforderliga tomterna. Anslag för tomtinköpet samt påbörjande av byggnaderna har av Kungl. Maj:t äskats å 1919 års tilläggsstat med 66,900 kronor.

Utskottet, som ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, får hemställa,

att riksdagen må för uppförande av ett *bostadshus i Ludvika*, för en beräknad kostnad av 120,000 kronor, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 60,000 kronor.

Inköp av
fastigheter.

[12.]

13:o) Kungl. Maj:t har (punkt 12) föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor, *dels ock* för ändamålet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 39—42 i återropade statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 144, har herr *E. Molin* hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för år 1920 anvisas ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Ehuruväl telegrafstyrelsen hemställt om anvisande för inköp av fastigheter för telegrafverket av det utav motionären föreslagna beloppet, får utskottet på de av departementschefen anförda skälen för anslagets begränsande till 200,000 kronor, hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag samt med avslag å herr Molins ifrågavarande motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

- a) medgiva, att för *inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor;
- b) för ändamålet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

14:o) Kungl. Maj:t har beträffande telegrafverket slutligen (punkt 13) föreslagit riksdagen att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

Fortsatt
utveckling
av statens
telefon- och
telegraf-
väsende.

[13.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 45—57 i statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 142, har herr *E. Molin* hemställt, att riksdagen för ifrågavarande ändamål måtte för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 28,000,000 kronor.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Telegrafstyrelsen har hemställt om anvisande för år 1920 av ett anslag å 25,000,000 kronor för fortsatt utveckling av telefon- och telegrafväsendet, varjämte styrelsen föreslagit, att å tilläggsstat för år 1919 för ändamålet måtte uppföras ett anslag av 28,000,000 kronor. Sistnämnda belopp har av Kungl. Maj:t nedsatts till 15,000,000 kronor. I särskild motion (II: 143) har ovannämnde motionär föreslagit, att anslaget å tilläggsstat måtte bestämmas till 25,000,000 kronor.

För fortsatt utveckling av statens telefonväsende beviljade 1918 års lagtima riksdag dels i enlighet med därom av Kungl. Maj:t avlåten framställning å tilläggsstat för år 1918 ett anslag av 15,000,000 kronor, dels ock med anledning av väckt motion om höjning av nämnda anslagsbelopp samt efter hemställan av statsutskottet för år 1919 ett anslag av 10,000,000 kronor. Utskottet uttalade i sitt utlåtande i ämnet, att utskottet ej förbisåge, att ytterligare medel kunde för ändamålet bliva erforderliga under år 1919, men syntes dessa i så fall böra anvisas å tilläggsstat för samma år.

Utskottet, som alltså vid fjolårets riksdag förutsåg, att tilläggsanslag för år 1919 skulle bliva erforderligt för telegraf- och telefonväsendets fortsatta utveckling, har icke ansett sig kunna föreslå någon nedsättning i de av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppen. Å andra sidan har utskottet, ehuru väl utskottet till fullo inser betydelsen av att

ifrågavarande kommunikationsmedel utvecklas i jämbredd med de krav, som ställas på detsamma, funnit de nuvarande statsfinansiella förhållandena utgöra bestämt hinder att för närvarande bevilja högre anslag än Kungl. Maj:t för ändamålet föreslagit. Utskottet, som vill erinra därom, att det å riksstaten för år 1918 för ifrågavarande ändamål uppförda anslaget, 12,500,000 kronor, avsetts för 1917 års behov, vadan Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag innebär en högst avsevärd anslagshöjning för år 1919 i jämförelse med de för år 1918 tillgängliga medlen, får alltså hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å herr Molins nu ifrågavarande motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

C. Statens järnvägar.

Ombyggnad
av Malmö
statsban-
gård.

15:o) Kungl. Maj:t har beträffande statens järnvägar (punkt 14) föreslagit riksdagen att för ombyggnad av Malmö statsbangård för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,466,000 kronor.

[14.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet sid. 74—75.

De anslag för kapitalökning vid statens järnvägar, som Kungl. Maj:t äskat av innevarande riksdag, uppgå till ett sammanlagt belopp av 81,155,500 kronor. Motsvarande av 1918 års riksdag beviljade anslagssumma uppgick till 85,228,800 kronor. Av det nu äskade anslagsbeloppet utgöres omkring en tredjedel av på grund av prisstegringen nödvändiggjorda tilläggsanslag till förut anvisade anslag. Prisstegringen har även medfört, att av de i övrigt begärda anslagsbeloppen större delen motsvarar de i förhållande till 1914 års priser ökade kostnader, som vederbörande arbeten betinga. De riksdagen förelagda anslagskraven avse ock huvudsakligen fortsättning av redan pågående arbeten. För vissa anläggningar, till vilka medel tidigare av riksdagen beviljats, men som ännu ej blivit igångsatta, hava fortsättningsanslag ej begärts, enär med hänsyn till den statsekonomiska situationen arbetenas påbörjande ansetts böra framskjutas någon tid.

Den företagna granskningen av framställningarna angående kapitalökning vid statens järnvägar har bibringat utskottet den uppfattningen, att redan järnvägsstyrelsen sökt att begränsa anslagskraven, så långt som styrelsen ansett vara försvarligt med hänsyn till uppehållandet av driften. Medan sålunda enligt den av järnvägsstyrelsen tidigare utarbetade planen för nya byggnader och anläggningar samt anskaffande av rullande materiel vid statens järnvägar för 10-årsperioden 1918—1927 med tillämpning av nu rådande priser skulle av innevarande riksdag behöva äskas 135,000,000 kronor, har järnvägsstyrelsen nedsatt anslagskraven till 96,769,500 kronor. Ytterligare inskränkningar i järnvägsstyrelsens förslag utöver dem, som departementschefen vidtagit, har utskottet ej heller funnit sig kunna tillråda. Å andra sidan har utskottet funnit de statsfinansiella förhållandena vara sådana, att utskottet icke kunnat tillstyrka några utökningar över Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att utskottet delar de av chefen för finansdepartementet vid framläggandet av inkomstberäkningen uttalade betänkligheterna mot att bevilja anslag utöver ramen för statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat, utan att samtidigt täckning för de ökade utgifterna beredes å inkomstsidan. Frågan om anvisande av anslag till statsbanebyggnaderna i Norrland har utskottet emellertid ansett sig böra upptaga till behandling först längre fram under riksdagen, då budgetens belastning låter sig med större säkerhet bedöma.

Vad nu särskilt angår det äskade anslaget till ombyggnad av Malmö statsbangård, utgör detsamma återstoden av det ursprungligen beräknade kostnadsbeloppet för arbetena ifråga. På grund av prisstegringen erfordras emellertid betydande fyllnadsanslag för anläggningarnas färdigställande, men föreligga ännu icke några beräkningar angående bristens storlek.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *ombyggnad av Malmö statsbangård* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,466,000 kronor.

16:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor.

Huvud-
rangerban-
gård vid
Hallsberg.

[15.]

Såsom framgår av statsrådsprotokollet, sid. 75 och 76, beräknades med tillämpning av de under senare delen av år 1916 rådande arbets-

och materialprisen första utbyggnaden av huvudrangerbangården i Hallsberg medföra en kostnad av 3,502,000 kronor, varav riksdagen hittills anvisat 3,150,000 kronor. Det nu äskade anslaget är emellertid icke tillräckligt för arbetenas avslutande, utan äro framdeles nya anslagskrav för ändamålet att emotse.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för anläggning av *huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor.

Ombyggnad av bangården vid Ljusdal. 17:o). Kungl. Maj:t har vidare (punkt 16) föreslagit riksdagen att för ombyggnad av Ljusdals station för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

[16.]

Av utredningen å sid. 77 i statsrådsprotokollet inhämtas, att av det äskade anslaget 100,000 kronor utgöra erforderligt konjunkturtillägg för ombyggnadens avslutande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *ombyggnad av Ljusdals station* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Ombyggnad av Sundsvalls bangård. 18:o). Kungl. Maj:t har (punkt 17) föreslagit riksdagen att för ombyggnad av bangården i Sundsvall för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

[17.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 77—94.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 153, har herr *E. Molin*; bland annat, hemställt, att riksdagen måtte för ifrågavarande bangårdsombyggnad anvisa ett reservationsanslag för år 1920 av 200,000 kronor.

I fråga om de skäl motionären anfört till stöd för denna framställning får utskottet hänvisa till motionen.

Den föreslagna ombyggnaden av bangården i Sundsvall, vilken nödvändig göres av Ostkustbanans framdragande genom nämnda stad, avser anläggning av en ny, för statens järnvägar och den enskilda banan gemensam huvudstation. Kostnaderna för de erforderliga mark-

områdena ävensom de anläggningar, vilka äro avsedda att begagnas av båda järnvägarna, hava med de i början av år 1918 rådande priser beräknats till 2,500,000 kronor. De för statens järnvägars eget behov erforderliga anläggningarna skulle enligt samma priser draga en kostnad av 540,000 kronor. Emellertid kunna genom bangårdsombyggnaden frigöras statens järnvägar nu tillhöriga markområden, för vilka Sundsvalls stad enligt träffad överenskommelse skall erlägga en köpeskilling av 500,000 kronor. I vilken omfattning Ostkustbanan skall bidra till kostnaden för de gemensamma anläggningarna är ännu oavgjort, men skall bestämmelse därom meddelas av Kungl. Maj:t.

Då det ifrågavarande förslaget synes utgöra den mest ändamålsenliga lösningen av Sundsvalls bangårdsfråga och då det med bolaget träffade avtalet förfaller, därest beslut om ombyggnadens verkställande icke föreligger före den 1 juli 1919, har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att medel för företagets igångsättande nu beviljas. Vad själva anslagsbeloppet angår, synes det av Kungl. Maj:t äskade anslaget vara tillräckligt. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande framställning samt med avslag å herr Molins ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må för *ombyggnad av bangården i Sundsvall* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

19:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utvidgning av bangården i Katrineholm för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 220,000 kronor.

Utvidgning
av bangården
vid
Katrineholm.
[18.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 94—96.

Den provisoriska utvidgning av Katrineholms bangård, som avses med ifrågavarande anslag, omfattar dels förbättring av plattformsförhållandena å stationen, dels ock tillbyggnad av godsmagasinet samt anordnande av en provisorisk magasinsbyggnad för ilgods.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *utvidgning av bangården vid Katrineholm* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 220,000 kronor.

20:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 19) föreslagit riksdagen att för anordnande av ny lokal godsbangård i Kristinehamn för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Ny lokal
godsban-
gård i Kri-
stinehamm.
[19.]

Av utredningen i ärendet, som återfinnes å sid. 96—98 i statsrådsprotokollet, inhämtas, att det föreliggande förslaget, vilket är uppgjort i anslutning till en planerad större ombyggnad av Kristinehamns bangårdar, innebär en förflyttning av den lokala stycke gods rörelsen till huvudstationen från Kristinehamns nedre station, vilken är belägen på ett avstånd av omkring 1 kilometer från huvudstationen. Då den nuvarande anordningen ur driftssynpunkt är synnerligen otillfredsställande, får utskottet tillstyrka anvisande av medel för genomförande av det nu framlagda förslaget. Utskottet, som i sitt utlåtande nr 12 B tillstyrker anvisande å tilläggsstat för år 1919 av 100,000 kronor för ändamålet, hemställer,

att riksdagen må för anordnande av *ny lokal gods-bangård i Kristinehamn* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Ombyggnad
av bangården
vid
Ånge.

21:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom (punkt 20) framlagda förslag får utskottet hemställa,

[20.]

att riksdagen må för *ombyggnad av bangården vid Ånge* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Spår-
ordningar
i anslutning
till förefintliga
spårssystem.

22:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utförande av spårordningar i anslutning till förefintliga spårssystem för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 262,100 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 102—108 i statsrådsprotokollet.

[21.]

För anordnande av utdragsspår samt bättre utrymmen för frilastning och uppställning av vagnar ävensom för förlängning av mötespår och utläggning av ett tredje tågspår å vissa stationer äskas av innevarande riksdag 1,262,100 kronor, varav 1,000,000 kronor uppförts å förslaget till tilläggsstat för år 1919. Av det å tilläggsstaten äskade beloppet avse 930,000 kronor fyllnadsanslag till av 1918 års riksdag för ifrågakvarande ändamål beviljade medel.

Utskottet, som ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställer,

att riksdagen må för utförande av *spårordningar i anslutning till förefintliga spårssystem* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 262,100 kronor.

23:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom (punkt 22) framlagda förslag samt under hänvisning beträffande tilläggsanslag till 1919 års anslag för ändamålet till utskottets utlåtande nr 12 B får utskottet hemställa,

Anläggningar vid kol- och vattenstationer.

[22.]

att riksdagen må för utförande av *anläggningar vid kol- och vattenstationer* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 313,000 kronor.

24:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och med hänvisning till statsrådsprotokollet sid. 110—112 hemställer utskottet,

Gångbroar och gångtunnlar.

[23.]

att riksdagen må för anordnande av *en gångbro vid Höganäs station* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

25:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (punkt 24) får utskottet, som i utlåtande nr 12 B tillstyrker begärt tilläggsanslag för å 1919 års riksstat anvisat anslag för ifrågavarande slag av anläggningar, hemställa,

Speciella anläggningar å bangårdar.

[24.]

att riksdagen må för utförande av *speciella anläggningar å bangårdar* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 98,700 kronor.

26:o) Kungl. Maj:t har (punkt 25) föreslagit riksdagen att för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,650,000 kronor.

Anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 116—119.

[25.]

Det för dubbelspårsbyggnaden Norrköping—Mjölby ursprungligen beräknade kostnadsbeloppet, 7,400,000 kronor, har av riksdagen anvisats under åren 1914—1918. För arbetets färdigställande beräknas nu att ett ytterligare belopp av 4,150,000 kronor erfordras, och hava härav 2,500,000 kronor äskats å tilläggsstat för år 1919.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för anläggande av *yttre ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,650,000 kronor.

Anläggande
av ytterligare ett
järnvägsspår från
Örebro över
Hallsberg
till Laxå.

[26.]

27:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag (punkt 26) hemställer utskottet,

att riksdagen må för anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Anläggande
av ytterligare ett
järnvägsspår mellan
Aneby och
Sandsjö.

[27.]

28:o) Kungl. Maj:t har (punkt 27) föreslagit riksdagen att för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 120 och 121.

Dubbelspårsbyggnaden Aneby—Sandsjö beräknades med de under senare delen av år 1915 rådande arbets- och materialpriser komma att draga en kostnad av 4,102,700 kronor, vilket belopp ock av riksdagen anvisats. Numera beräknas anläggningens genomförande kräva ytterligare 3,525,000 kronor. Järnvägsstyrelsen har för ändamålet hemställt om anvisande dels å 1919 års tilläggsstat av 1,500,000 kronor, dels ock å 1920 års riksstat av 2,025,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid för vartdera året nedsatt anslagskravet till 1,000,000 kronor.

I sin framställning till Kungl. Maj:t angående anslag för dubbelspårsanläggningen Aneby—Sandsjö har järnvägsstyrelsen framhållit, att de av styrelsen föreslagna anslagsbeloppen äro erforderliga för att den för trafikens regelbundna besörjande så ytterst viktiga dubbelspårsbyggnadens fullbordande icke skall behöva uppskjutas mera än ett år utöver vad som ursprungligen beräknats eller från 1919 till 1920. Även utskottet anser det vara angeläget, att dubbelspåret i fråga snarast möjligt färdigställes, varför utskottet velat ifrågasätta, om icke för denna anläggning tillfälligt kunde tagas i anspråk de medel, som av 1918 års riksdag anvisats för utläggning av ytterligare ett järnvägsspår mellan Tranås och Aneby samt mellan Sandsjö och Sävsjö, men som icke kommit till användning, då sistnämnda dubbelspårsbyggnad ännu icke påbörjats. Det synes nämligen utskottet, att ansträngningarna i första hand böra inriktas på att avsluta de redan pågående dubbelspårsanläggningarna, innan nya sådana påbörjas. Kungl. Maj:t har ej heller av innevarande riksdag äskat medel för dubbelspårsbyggnaderna Tranås—Aneby och Sandsjö—Sävsjö samt dubbelspåret Hässleholm—Ballingslöv, för vilken sistnämnda anläggning, som ännu ej igångsatts, begynnelse-

anslag anvisats av 1918 års riksdag. Självfallet är att, därest Kungl. Maj:t finner en sådan tillfällig överflyttning av anslagsmedlen för dubbelspårsbyggnaderna, som utskottet ovan ifrågasatt, böra komma till stånd, vederbörlig ersättning i sinom tid bör beredas det anslag, från vilket medlen tagits.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må för anläggande av *ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

29:o) Kungl. Maj:t har (punkt 28) föreslagit riksdagen att för om-

**Omläggning
av linjen
Lindome—
Anneberg.**

[28.]

läggning av statsbanelinjen Lindome—Anneberg för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 550,000 kronor.

Såsom inhämtas av statsrådsprotokollet, sid. 122, utgör ifrågavarande anslag konjunkturtillägg till de för linjeomläggningen mellan Lindome och Anneberg ursprungligen beräknade och av 1917 och 1918 års riksdagar anvisade anslagen å 800,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *omläggning av statsbanelinjen Lindome—Anneberg* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 550,000 kronor.

30:o) Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för omlägg-

**Omläggning
av södra
ingångs-
linjen till
Varbergs
bangård.**

[29.]

ning av södra ingångslinjen till Varbergs bangård för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 123—124.

För om- och tillbyggnad av Varbergs bangård samt omläggning av södra ingångslinjen till bangården har riksdagen åren 1913 och 1914 anvisat sammanlagt 376,000 kronor, varav 200,000 kronor beräknats utgöra kostnaden för linjeomläggningen. Sedan arbetet under 1917 igångsatts, har det visat sig, att de ursprungliga kostnadsberäkningarna komma att betydligt överskridas. Linjeomläggningen antages sålunda numera komma att kräva ett ytterligare anslag av 785,000 kronor. Härav falla ej mindre än 260,000 kronor på kostnaderna för markförvärv, som från början uppskattats till 40,000 kronor, men som nu visat sig uppgå till 300,000 kronor. Även kostnaderna för själva bangårdsombyggnaden

förväntas komma att överskridas, men har någon beräkning rörande bristen i denna del ännu ej framlagts.

Även med hänsyn tagen till den långa tid, som förflutit mellan upprättandet av ifrågavarande kostnadsberäkningar och den tidpunkt, då arbetet kunde igångsättas, synes det utskottet vara ägnat att väcka uppmärksamhet, att skillnaden mellan de beräknade och verkliga kostnaderna blivit så stor, som ovan angivits. Särskilt har utskottet härvid fäst sig vid den betydande felkalkylen beträffande kostnaderna för markförvärv. Då emellertid anläggningen givetvis måste färdigställas, torde anslag böra anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, vilket upptager — förutom det för år 1920 äskade anslaget — jämväl 600,000 kronor å tilläggsstat för år 1919.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för *omläggning av södra ingångs-
linjen till Varbergs bangård* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

**Ombyggnad
av Bohus-
banans
viadukt
över
Säveån.
[30.]**

31:o) Kungl. Maj:t har (punkt 30) föreslagit riksdagen att för ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Säveån för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 623,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 127 och 128 i statsrådsprotokollet.

Enligt den kostnadsberäkning, som låg till grund för 1917 års riksdags beslut angående ifrågavarande brobyggnadsarbete, skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 1,272,000 kronor, som även av riksdagen anvisats. Det nu äskade anslaget utgör konjunkturtillägg, mot vilket utskottet ej haft något att erinra.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *ombyggnad av Bohusbanans
viadukt över Säveån* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 623,000 kronor.

**Ombyggnad
av bron över
Norsälven å
linjen
Laxå—Char-
lottenberg.
[31.]**

32:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom (punkt 31) framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för *ombyggnad av bron över Nors-
älven å linjen Laxå—Charlottenberg* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

33:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning (punkt 32) hemställer utskottet,

att riksdagen må för uppförande av *plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 155,000 kronor.

Uppförande
av plåtsla-
garverkstad
med smedja
vid Not-
viken.
[32.]

34:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utvidgning av lokomotivverkstaden vid huvudverkstaden i Örebro för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,009,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 131 och 132.

Utvidgning
av loko-
motivverk-
staden i
Örebro.
[33.]

Då den föreslagna utvidgningen av lokomotivverkstaden i Örebro, som beräknats med hänsyn till normala trafikförhållanden och varigenom 9 nya uppställningsplatser för lokomotiv skulle vinnas, syntes utskottet ändamålsenlig och då densamma icke utan stora olägenheter torde kunna uppskjutas, hemställer utskottet,

att riksdagen må för *utvidgning av lokomotivverkstaden vid huvudverkstaden i Örebro* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,009,000 kronor.

35:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 34) föreslagit riksdagen att för utförande av anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro och Östersund för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 365,000 kronor.

Anlägg-
ningar vid
huvudverk-
städerna i
Örebro och
Östersund.
[34.]

Såsom av utredningen i ärendet, som återfinnes å sid. 132—134 i statsrådsprotokollet, framgår, skulle med anlåtande av detta anslag bland annat företagas en utvidgning av ångcentralen i Örebro, vilken med nuvarande ångpanneantal blir otillräcklig vid den ifrågasatta utvidgningen av lokomotivverkstaden. Den föreslagna utvidgningen av ångcentralen kommer ock, enligt vad utskottet förvissat sig om, att bliva behöflig, även om den av 1917 års statsrevisorer ifrågasatta anordningen med inläggande av innertak i verkstäderna skulle komma till stånd.

Utskottet, som ej funnit skäl till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag och som beträffande anslag för ändamålet å 1919 års tilläggsstat avger hemställan i sitt utlåtande nr 12 B, hemställer,

att riksdagen må för utförande av *anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro och Östersund* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 365,000 kronor.

Sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna.

[35.]

36:o) På grund av Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för utförande av *sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer.

[36.]

37:o) Kungl. Maj:t har (punkt 36) föreslagit riksdagen att för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 544,500 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 135—138 i statsrådsprotokollet.

För tillbyggnad av lokomotivstallar, anordningar för förbättrad driftsekonomi m. fl. anläggningar vid lokomotivstationer äskas av innevarande riksdag sammanlagt 876,500 kronor, varav 332,000 kronor uppförts å förslaget till tilläggsstat för år 1919. I sistnämnda belopp ingå emellertid konjunkturtillägg å anslag, som för enahanda ändamål anvisats av 1918 års riksdag, med 182,000 kronor.

Utskottet, som funnit behovet av de föreslagna nya anläggningarna vid lokomotivstationerna ådalagt och ej funnit skäl till erinran mot det äskade tilläggsanslaget, hemställer,

att riksdagen må för utförande av *tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 544,500 kronor.

Driftverkstäder.

[37.]

38:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till utförande av arbeten vid driftverkstäder för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 68,000 kronor.

Under hänvisning till statsrådsprotokollet, sid. 139, får utskottet, som i utlåtandet n:r 12 B tillstyrker anvisande för ifrågavarande ändamål av 35,000 kronor å tilläggsstaten för år 1919, hemställa,

att riksdagen må till utförande av arbeten vid *driftverkstäder* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 68,000 kronor.

39:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 38) att för husbyggnader för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,836,100 kronor.

Husbyggnader.
[38.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 139—155.

För husbyggnader vid statens järnvägar äskas av innevarande års riksdag tillhopa 8,271,200 kronor, därav å tilläggsstat för år 1919 4,435,100 kronor. Av sistnämnda belopp utgöra dock 1,435,100 kronor tilläggsanslag till de av 1918 års riksdag för husbyggnader anvisade anlagen. De för nya husbyggnader och fastighetsförvärv nu begärda beloppen fördela sig på de olika slagen av byggnader sålunda:

boställshus	kronor 5,918,100: —
manskaps- och överliggningsbus	» 395,000: —
stationshusbyggnader	» 141,000: —
godsmagasinsbyggnader	» 112,000: —
beredande av tvårumslägenheter åt den lägst avlönade tjänstemannagruppen av den ordinarie statsbanepersonalen	» 70,000: —
övriga husbyggnader	» 200,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 6,836,100: —

De anslagskrav beträffande husbyggnader vid statens järnvägar, som nu förelagts riksdagen, äro synnerligen betydande, vilket dock givetvis till väsentlig del är beroende på de för närvarande mycket höga byggnadskostnaderna. Vad särskilt angår boställshusen, äro 5,688,600 kronor beräknade för uppförande av nybyggnader, medan 229,500 kronor äro avsedda för inköp av bebyggda fastigheter. Av anslagsbeloppet till nybyggnader hänföra sig 1,292,000 kronor till bostadshus vid huvudverkstäderna i Örebro, Bollnäs och Notviken.

Av enahanda skäl, som föranlett utskottet att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om uppförande av bostadshus för telegrafverkets personal, har utskottet även funnit sig böra förorda nu ifrågakvarande anslagskrav. Skulle någon nedgång i byggnadskostnaderna inträda och besparing å de beräknade anslagsbeloppen erhållas, synes det utskottet icke böra möta hinder att använda eventuellt överskott till förvärv för statens järnvägars räkning av bebyggda fastigheter å sådana orter, där bostäder behöva anskaffas för statsbanornas personal, men där bostads-

förhållandena icke kunna anses påfordra uppförandet av nya boställshus.

Beträffande övriga slag av husbyggnader har utskottet ej funnit anledning till erinran mot det föreliggande förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för *husbyggnader* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,836,100 kronor.

Anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar m. m.

[39.]

40:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag (punkt 39) får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 51,000 kronor.

Telegraf- och sektionstelefonledningar samt kabelarbeten.

[40.]

41:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 660,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 156—158 i statsrådsprotokollet.

Utskottet, som i utlåtande denna dag nr 12 B tillstyrker anvisande å 1919 års tilläggsstat av konjunkturtillägg till de för telegraf- och sektionstelefonledningar av 1918 års riksdag anvisade anslagen med 225,000 kronor, hemställer,

att riksdagen må för anläggande av *telegraf- och sektionstelefonledningar* samt för utförande av *kabelarbeten* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 660,000 kronor.

Växel- och signal-säkerhetsanläggningar.

[41.]

42:o) Kungl. Maj:t har (punkt 41) föreslagit riksdagen att för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 158—161 i statsrådsprotokollet.

Utöver å 1920 års riksstat för växel- och signalsäkerhetsanläggningar äskade 1,900,000 kronor har Kungl. Maj:t föreslagit anvisande

å tilläggsstaten av 600,000 kronor för enahanda ändamål. I jämförelse med de anslag, som av 1918 års riksdag anvisades för ifrågavarande slag av anläggningar, innebär det nu framförda anslagskravet en ökning av 1,000,000 kronor. På grund av de höga material- och arbetsprisen kunna dock med det nu sammanlagt äskade beloppet arbetena icke ens bedrivas i den utsträckning, som järnvägsstyrelsen vid upprättandet av den förut omnämnda utredningen angående anslagsbehovet för åren 1918—1927 ansett erforderligt. Under sådana förhållanden och med hänsyn till växel- och signalsäkerhetsanläggningarnas stora betydelse ur trafik-säkerhetssynpunkt har utskottet ej ansett sig kunna förorda någon ned-sättning i det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet. Utskottet hem-ställer alltså,

att riksdagen må för utförande av *växel- och sig-nalsäkerhetsanläggningar* för år 1920 anvisa ett reserva-tionsanslag av 1,900,000 kronor.

43:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 42) föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Ki-runa—Svartön för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet å sid. 161 och 162.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 153, har herr *E. Molin* bland annat, varom här icke är fråga, hemställt, att riksdagen måtte för fortsättande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för denna sin fram-ställning, får utskottet hänvisa till motionen.

För påbörjande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön anvisade 1917 års riksdag ett anslag av 3,500,000 kronor. Vid beviljandet av detta anslag förutsatte riksdagen, att elek-trifieringen av ifrågavarande statsbanelinje skulle i första hand ske genom införande av elektrisk drift å bandelen Kiruna—Nattavara, varför kost-naden beräknades till 6,400,000 kronor. För ändamålet har 1918 års riksdag sedermera beviljat ett anslag av 1,000,000 kronor. I sin fram-ställning i ämnet har järnvägsstyrelsen hemställt, att anslaget för år 1920 måtte bestämmas till 2,000,000 kronor.

**Elektri-
fiering av
statsbane-
linjen Ki-
runa—
Svartön.**

[42.]

På de skäl, som föranlett utskottet att i allmänhet ställa sig avvissande mot de förslag, som inom riksdagen väckts om beviljande av anslag för kapitalökning utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i statsverkspropositionen samt propositionen om tilläggsstat, har utskottet ej funnit skäl tillstyrka, att anslaget för elektrifiering av ifrågavarande statsbanelinje må utgå med högre belopp än 1,000,000 kronor. Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt med avslag å herr Molins ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må för fortsättande av arbetena med *elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Arbeten å
bandelen
Kristinehamn—Mora
för ökande
av dess
trafik-
kapacitet.

44:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,070,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 162 och 163 i statsrådsprotokollet.

[43.]

Enligt den plan för utförande av arbeten i och för höjande av trafikkapaciteten å bandelen Kristinehamn—Mora, som förelades 1918 års riksdag, skulle kostnaderna av anslagsmedel uppgå till 1,310,000 kronor. Härav anvisades vid samma riksdag 700,000 kronor. På grund av den inträdda prisstegringen beräknas numera förstärkningsarbetena draga en kostnad av 460,000 kronor utöver det ursprungligen antagna beloppet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för utförande av *vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,070,000 kronor.

Ordnande av
brandväsen-
det vid
statens
järnvägar.

45:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (punkt 44) hemställer utskottet,

att riksdagen må för fortsättande av arbetet med *ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

[44.]

46:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.

[45.]

Såsom i statsrådsprotokollet, sid. 165, erinras, beviljade 1918 års riksdag för ifrågavarande ändamål sammanlagt 1,250,000 kronor. Av innevarande riksdag äskas tillhopa 1,500,000 kronor, varav 500,000 kronor å tilläggsstat. Då anslagshöjningen synts utskottet välmotiverad, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

47:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 46) föreslagit riksdagen att såsom konjunkturtillägg till vissa före år 1918 av riksdagen beviljade anslag till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,657,000 kronor.

Konjunkturtillägg till vissa före år 1918 beviljade anslag.

[46.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 165--186.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 153, har herr *E. Molin*, bland annat, föreslagit, att samtliga ifrågavarande konjunkturtillägg måtte uppföras å tilläggsstaten för år 1919, och fördenskull hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte å samma tilläggsstat anvisas ett reservationsanslag av 6,657,000 kronor.

Vidare har i en likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 27, av herr *A. Gylfe* hemställts, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål för år 1920 anvisa ett så stort belopp utöver de av Kungl. Maj:t föreslagna 3,657,000 kronor, som erfordras för byggande av den av 1915 års riksdag beslutade gångbron över bangården i Krylbo.

Beträffande vad motionärerna anfört till stöd för de av dem gjorda framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

För täckande av brister, som uppkommit å de av riksdagen under åren 1913—1917 under anslagstiteln »nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar» beviljade anslag, äskas av innevarande riksdag sammanlagt 6,657,000 kronor, varav 3,000,000 kronor å tilläggsstat för år 1919. I anslagsbeloppen ingå emellertid 1,481,000 kronor avseende anslagsbrister, för vilka järnvägsstyrelsen redan år 1917 hemställde om fyllnadsanslag men beträffande vilkas täckande beslut ej fattades av 1918 års riksdag.

Utskottet har väl funnit vissa av de beräknade bristerna vara avsevärt höga, men har med hänsyn till det rådande osäkra prisläget icke tilltrött sig att tillstyrka någon nedsättning i de av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppen.

Vad särskilt angår den väckta motionen om tilläggsanslag för uppförande av den gångbro över bangården vid Krylbo, för vilka anslag beviljats av 1915 års riksdag, vill utskottet erinra därom, att kostnaden för denna broanläggning år 1915 beräknades till 28,000 kronor, varav 6,000 kronor skulle erläggas av samhället. Enligt vad utskottet inhämtat, beräknades kostnaden för bron under nästlidet år till ej mindre än 115,000 kronor. Med hänsyn till denna stora kostnadsökning och då även i övrigt kraven på anordnande av gångbroar och gångtunnlar å bangårdar liksom beträffande anordnande av skenfria vägkorsningar av järnvägsstyrelsen tillbakahållits, synes styrelsen hava haft fullgiltiga skäl att ej nu begära fyllnadsanslag för ifrågavarande broanläggning. Utskottet kan alltså icke tillstyrka bifall till den av herr Gylfe väckta motionen.

Då utskottet ej heller funnit tillräcklig anledning att i enlighet med den av herr Molin väckta motionen förorda, att samtliga ifrågavarande konjunkturtillägg uppföras å 1919 års tilläggsstat, hemställer utskottet,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande framställning samt med avslag å herrar Molins och Gylfes ovanberörda motioner, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må såsom *konjunkturtillägg till vissa före år 1918 av riksdagen beviljade anslag till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,657,000 kronor.

Statsbanan
Sveg—
Brunflo.
[47.]

48:o) Kungl. Maj:t har (punkt 47) föreslagit riksdagen att till fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Över denna framställning liksom beträffande åtskilliga inom riksdagen väckta motioner om beviljande av anslag för statsbanebyggnaderna i Norrland kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

49:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 48) föreslagit riksdagen att för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

**Markför-
värv.**
[48.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 197—198 i statsrådsprotokollet.

Under erinran att för markförvärv vid statens järnvägar av 1918 års riksdag anvisats 800,000 kronor, varav 400,000 kronor å tilläggsstat för år 1918, får utskottet tillstyrka såväl nu ifrågavarande anslag för år 1920 som å tilläggsstaten för år 1919 begärda 500,000 kronor för samma ändamål. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

50:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till anskaffande av rullande materiel vid statens järnvägar för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

**Rullande
materiel.**
[49.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 198—202.

I merberörda av herr *E. Molin* inom andra kammaren väckta motion, nr 153, har hemställts, bland annat, att riksdagen för ifrågavarande ändamål måtte anvisa ett anslag av 20,000,000 kronor.

I fråga om de skäl motionären anfört till stöd för denna framställning får utskottet hänvisa till motionen.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 oktober 1918 beräknat, att anskaffningen av rullande materiel för statens järnvägar under år 1920 borde — inräknat ersättning för försliten materiel — avse 25 ånglokomotiv, 6 elektriska lokomotiv, 96 personvagnar, 8 postvagnar, 9 resgodsvagnar, 610 godsvagnar för vanlig trafik samt 270 malmvagnar. Av berörda materiel erfordras 5 ånglokomotiv samt 185 malmvagnar för utforsling av den malm, som i enlighet med 1918 års riksdags beslut är avsedd att brytas inom Luossavaara gruvfält. Kostnaden för anskaffning av nämnda materiel ävensom för täckande av uppkommen brist å de av 1916 och 1918 års riksdagar anvisade medel för inköp av elektriska lokomotiv har järnvägsstyrelsen uppskattat till 31,400,000

kronor. I styrelsens ovanberörda skrivelse angavs, att av detta belopp 11,400,000 kronor beräknades kunna täckas av till styrelsens förfogande stående medel. På grund av att avsättningen till förnyelsefonden sedermera bestämts till lägre belopp än järnvägsstyrelsen i sagda skrivelse beräknade och emedan bidrag till anskaffning av rullande materiel från anslagen till nya statsbanebyggnader icke kan påräknas i den omfattning järnvägsstyrelsen tidigare antagit, läser emellertid, enligt vad utskottet från styrelsen erfarit, det till järnvägsstyrelsens disposition för ifrågavarande ändamål stående beloppet numera icke kunna beräknas till mera än 6,300,000 kronor. Med den av departementschefen vidtagna nedsättningen av anslagskravet skulle alltså för år 1920 sammanlagt 21,300,000 kronor kunna användas för anskaffande av rullande materiel.

Under ovan berörda förhållanden och då materielanskaffningen för år 1919 måst på grund av prisstegringen avsevärt reduceras i jämförelse med vad som beräknades kunna anskaffas med det för nämnda år beviljade anslaget för ändamålet, har utskottet icke ansett sig kunna ifrågasätta någon minskning av det utav Kungl. Maj:t äskade anslaget för år 1920. De statsfinansiella svårigheterna hava åter å andra sidan utgjort hinder för utskottet att tillstyrka anslag utöver propositionen. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt med avslag å herr Molins ovanberörda motion, för såvitt den i nu förevarande del skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må till anskaffande av *rullande materiel* vid statens järnvägar för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

Genomgående tryckluftsbroms.

51:o) Kungl. Maj:t har (punkt 50) föreslagit riksdagen att för införande av genomgående tryckluftsbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

[50.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 202—216.

Genomgående bromsinrättning har å statens järnvägar hittills varit anordnad dels å de personförande tågen, vilka utrustats med vacuumbroms, dels ock å malmtågen på Riksgränsbanan, vilka äro försedda med tryckluftsbroms. Å godstågen i övrigt har handbromsning tillämpats.

Den utav järnvägsstyrelsen gjorda utredningen i ärendet ådaga-lägger med full tydlighet, att den genomgående bromsen är mycket överlägsen handbromsningen ur trafiksäkerhetssynpunkt. Den höjning av driftsäkerheten, som erhålles genom införande av genomgående broms, bereder möjlighet att framföra längre godståg än som är tillåtet vid handbromsning. Härav följer besparing i fraudragningskostnader samt i tågpersonal. Vidare kan med den ökade driftsäkerheten större maxi-mihastighet tillåtas och alltså snabbare vagnsomsättning samt ökning i banlinjernas kapacitet vinnas. Besparingen i bromsarpersonal vid genomgående bromsinrättning är slutligen så betydande, att det ur denna synpunkt blir förenat med stor ekonomisk fördel att införa genomgående bromsning.

Vad angår själva systemet för anordnandet av genomgående broms, innebär det föreliggande förslaget, att tryckluftbroms skulle införas för såväl de personförande tågen som godstågen. Det för valet av system avgörande är, att tryckluftbroms för närvarande är under införande vid de preussiska statsbanorna, med vilka statens järnvägar stå i livligt godsvagnsutbyte. Med hänsyn till önskvärdheten att undvika störningar i driften torde ock tryckluftsystemet vara att avgjort föredraga. Införes tryckluftbromsen för godsvagnarna, måste man även vad personvagnarna angår övergå från vacuum- till tryckluftsystemet.

Kostnaderna för införande av tryckluftbroms enligt den princip, som järnvägsstyrelsen förordar, den s. k. Kunze-Knorr-bromsen, har efter 1915 års priser och med beräkning av en övergångstid av 10 år uppskattats till sammanlagt 11,627,000 kronor.

Med hänsyn till de stora fördelar, vilka, såsom ovan nämnts, äro att vinna genom införande av tryckluftbroms, får utskottet — under fram-hållande av att, enligt vad utskottet inhämtat, avsikten är, att tillverk-ningen av den erforderliga bromsutrustningen i största möjliga utsträck-ning skall utföras inom landet — tillstyrka, att det av Kungl. Maj:t begärda anslaget för ändamålet av riksdagen beviljas.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för införande av *genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Inventarier
vid statens
järnvägar.

[51.]

52:o) Kungl. Maj:t har (punkt 51) föreslagit riksdagen att för nya inventarier vid statens järnvägar för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet, sid. 216—218.

För nya inventarier vid statens järnvägar hava av riksdagen beviljats anslag å 1,200,000 kronor för år 1918 samt 2,100,000 kronor för år 1919. Utöver det å 1920 års riksstat nu äskade anslaget, 3,500,000 kronor, begäres å tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 3,000,000 kronor. Det är alltså en högst betydande höjning av anslaget till nya inventarier, som nu ifrågasättes. Av utredningen i ärendet har utskottet emellertid funnit det framgå, att inventarieanskaffningen under senare åren blivit i hög grad tillbakasatt. De anvisade medlen hava sålunda varit långt ifrån tillräckliga för att fylla de behov, för vilka de varit avsedda, dels på grund av den stora prisstegringen, dels ock emedan inventarier måst anskaffas för ändamål, för vilka anslag förut ej ansetts erforderliga. Med hänsyn tagen till dessa omständigheter och då stort behov av nya inventarier, särskilt för verkstäderna, otvivelaktigt föreligger, har utskottet ej ansett sig kunna föreslå någon nedsättning i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *nya inventarier vid statens järnvägar* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Förlag
vid statens
järnvägar.

[52.]

53:o) Kungl. Maj:t har (punkt 52) föreslagit riksdagen att för ökat förlag vid statens järnvägar för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, 3,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet, sid. 218—227.

Under erinran att för ökat förlag vid statens järnvägar å innevarande års riksstat anvisats 3,000,000 kronor eller samma belopp, som nu ansetts erforderligt för år 1920, får utskottet, som funnit behovet av det sålunda äskade anslaget ofrånkomligt, hemställa,

att riksdagen må för *ökat förlag vid statens järnvägar* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, 3,000,000 kronor.

D. Statens vattenfallsverk.

54:o) Kungl. Maj:t har (punkt 53) föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Södertälje
kanals
ombyggnad.

[53.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet sid. 228 samt 230—235.

I sammanhang med förevarande framställning har utskottet till behandling förehått två inom andra kammaren väckta motioner, den ena, nr 141, av herr *J. Pettersson* i Södertälje och den andra, nr 147, av herr *E. Molin*, i vilka hemställts, att riksdagen, i överensstämmelse med av vattenfallsstyrelsen avgivet förslag, måtte för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad anvisa *dels* å tilläggsstat för år 1919 ett reservationsanslag av 2,800,000 kronor, *dels ock* för år 1920 ett reservationsanslag av 3,700,000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för de av dem gjorda framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet inser till fullo betydelsen av att Södertälje kanals ombyggnad snarast möjligt varder genomförd. Enligt den ursprungliga planen för fördelning av kostnaderna för kanalombyggnaden skulle av 1919 års riksdag för ändamålet anvisas 2,300,000 kronor. Då nu av Kungl. Maj:t äskas sammanlagt 2,000,000 kronor, varav 1,000,000 kronor å tilläggsstat för år 1919, synes detta företag vara av Kungl. Maj:t så väl tillgodosett, som det under nuvarande statsfinansiella förhållanden är görligt.

Utskottet, som alltså icke kunnat tillstyrka de i ämnet väckta motionerna, hemställer,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å de av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Molin* väckta motionerna, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslag för år 1920, må för fortsättande av arbetena med *Södertälje kanals ombyggnad* för nämnda år anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Lilla Edets
kraft-
station.
[54.]

55:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för fortsättande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 4,150,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid. 236—238.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 148, har herr *E. Molin* hemställt, att riksdagen i enlighet med av vattenfallsstyrelsen i ämnet gjord framställning måtte för fortsättande av första utbyggnaden av kraftstation vid Lilla Edet anvisa å tilläggsstat för år 1919 ett anslag av 2,750,000 kronor och å 1920 års stat ett belopp av 9,550,000 kronor.

I fråga om skälen för denna framställning har motionären hänvisat till de av honom väckta, ovan vidrörda motionerna nr 142 och 147.

Sedan vattenfallsstyrelsen framlade sina anslagsäskanden rörande kraftstationen vid Lilla Edet hava förhållandena utvecklats på sådant sätt, att efterfrågan på kraft för elektrokemiska och elektrotermiska ändamål betydligt minskats. På grund härav och då genom vidtagande av olika åtgärder — bland andra den under nästföljande punkt omhandlade ökningen av fallhöjden vid kraftstationen i Trollhättan — tillgången på prima kraft från sistnämnda kraftstation kan ökas betydligt utöver vad tidigare beräknats, föreligger numera ej så trängande behov av att erhålla kraft från Lilla Edet, som förut antagits bliva fallet. Färdigställandet av första utbyggnaden av Lilla Edets kraftstation läser därför, enligt utskottet från vattenfallsstyrelsen tillhandakomna upplysningar, kunna framskjutas två år utöver vad som ursprungligen avsetts. Att alldeles avbryta de pågående arbetena vid Lilla Edet låter sig emellertid icke göra. För avbördande av Göta älvs högvattenmängd måste sålunda regleringsdammen för kraftstationen förlängas, därest dyrbara och för kraftstationsanläggningen i övrigt olämpliga provisoriska anordningar skola kunna undvikas. För en ändamålsenlig utbyggnad av stationen böra vidare arbetena å fångdammen m. m. utan avbrott fortsättas. På grund härav bör för år 1920 anvisas ett anslag för ändamålet av 2,000,000 kronor. Anslag å tilläggsstat för år 1919, som av Kungl. Maj:t äskats med 1,550,000 kronor, erfordras däremot icke.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å herr Molins ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från utskottets förslag, må för fortsättande av första ut-

byggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

56:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen (punkt 58) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde komma att avlätas, för påbörjande av nya kraftstationsanläggningar och utvidgning av redan befintliga sådana för år 1920 beräkna ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk.

[58.]

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1919 dagtecknad proposition (nr 122), under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för utförande av nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk i enlighet med den plan, som kan komma att av Kungl. Maj:t fastställas, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Ifrågavarande anslag är avsett dels för anskaffande av vissa 50-periodiga generatorer för Trollhätte kraftstation, dels ock för ökning av fallhöjden vid samma kraftstation, vilken ökning skulle åstadkommas genom uppdämning i Göta älv ovanför Trollhättan, eventuellt även genom utförande av vissa sprängningsarbeten i älven nedanför kraftstationen. Då den lämpligaste fördelningen av anslaget på de olika ändamålen ännu ej kunnat fastställas, har föreslagits, att Kungl. Maj:t skulle äga meddela närmare bestämmelser härom.

Utskottet, som funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, får alltså hemställa,

att riksdagen må för utförande av *nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk* i enlighet med den plan, som kan komma att av Kungl. Maj:t fastställas, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

57:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för år 1920 anvisa *dels* för fortsättande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Har-språnget ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, *dels ock* för ytterligare arbeten för Stora Lule älvs reglering ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Har-språngets kraftstation och Stora Lule älvs reglering.

[55.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 229 och 230 samt sid. 238—242 i statsrådsprotokollet.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 93, har herr *C. I. Asplund* hemställt, att riksdagen måtte

A) anvisa

dels för fortsättande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Harsprånget ett reservationsanslag av

å tilläggsstat för år 1919	3,500,000 kronor samt
å 1920 års stat	5,000,000 kronor;

dels för ytterligare arbeten för Stora Lule älvs reglering ett reservationsanslag av

å tilläggsstat för år 1919	1,700,000 kronor samt
å 1920 års stat	2,500,000 kronor; samt

B) i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida och i vad mån vattenfallsstyrelsen kunde medgivas att för utförande av utav riksdagen beslutade vattenkraftsanläggningar själv upptaga lån t. ex. genom utgivande av efter viss tid uppsägbara obligationer med viss minimiränta och vinstandel, samt, om anledning därtill gäves, för riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Vidare har i en inom andra kammaren väckt motion, nr 149, av herr *E. Molin* hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag måtte anvisa

1:o) för fortsättande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Harsprånget *dels* å tilläggsstat för 1919 ett belopp av 7,000,000 kronor, *dels* å 1920 års stat ett belopp av 13,500,000 kronor samt

2:o) för fortsättande av arbetena för Stora Lule älvs reglering *dels* å tilläggsstat för år 1919 ett belopp av 1,700,000 kronor, *dels* för år 1920 ett belopp av 2,500,000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för de av dem gjorda framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Vad först angår utbyggnaden av kraftstationen vid Harsprånget har vattenfallsstyrelsen framlagt de anslagskrav, som upptagas i den av herr *Molin* väckta motionen. Kungl. Maj:t har däremot betydligt nedsatt anslagsäskandena, nämligen till 2,000,000 kronor för vardera av åren 1919 och 1920.

I likhet med departementschefen anser utskottet det vara otänkbart att för ifrågavarande kraftstationsanläggning bevilja medel i den utsträck-

ning, som vattenfallsstyrelsen ifrågasatt. Utskottet har till och med funnit sig böra förorda en nedsättning i Kungl. Maj:ts förslag.

På senare tid hava de förhållanden, som föranledde igångsättandet av kraftstationsanläggningen vid Harsprånget, i ej ringa mån förändrats. Det framställer sig sålunda icke numera samma behov av att forcera fram den tillverkning av gödningsämnen, som tidigare ansetts föreligga. Givet är också att under de framträdande förväntningarna på fallande priser nämnda industrigren lika litet som järnförädlingsindustrin i Norrbotten äger intresse av att kraftstationens utbyggande sker under de nuvarande höga arbets- och materialpriserna, då nämligen kraftpriset skall bestämmas med hänsyn till utbyggnadskostnaderna. På grund härav kan enligt utskottets åsikt det sammanlagda anslagsbeloppet till kraftstationsbygget utan olägenhet sättas till något lägre belopp än Kungl. Maj:t äskat, i det att tilläggsanslaget för år 1919 torde kunna begränsas till 1,000,000 kronor. Utskottet har alltså icke funnit skäl tillstyrka de av motionärerna i ämnet gjorda framställningarna om anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Vidkommande därefter anslagen för arbetena å Stora Lule älvs reglering hava de av vattenfallsstyrelsen framlagda anslagskraven, som innefattas i den av herr Molin väckta motionen, av Kungl. Maj:t nedsatts till samma belopp för år 1919 som för år 1920 eller till 1,000,000 kronor. Under de förhållanden beträffande kraftavsättningen från Harsprånget, för vilka ovan redogjorts, synes det utskottet icke föreligga skäl att bedriva ifrågavarande regleringsarbeten i snabbare takt, än de av Kungl. Maj:t äskade anslagen möjliggöra. Utskottet har alltså icke heller kunnat biträda motionerna i nu förevarande delar. Någon nedsättning i Kungl. Maj:ts anslagsäskanden torde å andra sidan icke böra vidtagas med hänsyn till ett lämpligt bedrivande av arbetena.

Vad slutligen beträffar den av herr Åsplund föreslagna utredningen angående nya former för finansieringen av statens vattenkraftsanläggningar, måste utskottet av såväl praktiska som principiella skäl motsätta sig, att vattenfallsstyrelsen skulle självständigt uppträda på lånemarknaden, bredvid och i konkurrens med riksgäldskontoret, det i grundlagen föreskrivna organet för handhavandet av statens upplåning. Utskottet kan fördens skull icke tillstyrka avlåtande till Kungl. Maj:t av skrivelse i det i motionen angivna syftet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet, som beträffande anslagen för ifrågavarande ändamål på 1919 års tilläggsstat avger hemställen i sitt utlåtande nr 12 B, hemställa,

a) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å herrar Åsplunds och Molins ovanberörda motioner, i vad dessa skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslag för år 1920, må för nämnda år anvisa

1) för *fortsättande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Harsprånget* ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor,

2) för *ytterligare arbeten för Stora Lule älvs reglering* ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor,

b) att herr Åsplunds meranämnda motion, i vad angår skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om ändrade former för finansieringen av statens vattenkraftsanläggningar, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Västerås
ångkraft-
station.

58:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom (punkt 56) framlagda förslag hemställer utskottet,

[56.]

att riksdagen må av det för en *tredje utbyggnad av Västerås ångkraftstation* beviljade anslaget å 1,500,000 kronor för år 1920 såsom reservationsanslag anvisa återstående beloppet 500,000 kronor.

Motala
kraft-
station.

59:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (punkt 57) och under hänvisning beträffande anslag å 1919 års tilläggsstat till utlåtandet nr 12 B hemställer utskottet,

[57.]

att riksdagen må för fortsättande av *arbetena med en statens kraftstation vid Motala* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,800,000 kronor.

Nya kraft-
stations-
anlägg-
ningar.

60:o) Kungl. Maj:ts under punkt 58 i statsrådsprotokollet omhandlade förslag om beräkning av ett reservationsanslag för år 1920 av 1,000,000 kronor för påbörjande av nya kraftstationer och utvidgning av redan befintliga har utskottet upptagit till behandling under punkt 56:o ovan, varom utskottet velat härmed

[58.]

erinra.

61:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för förberedande åtgärder för Vänerens reglering för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

**Vänerens
reglering.**
[59.]

Såsom i statsrådsprotokollet sid. 247 erinras beräknades kostnaderna för ifrågavarande regleringsåtgärder i fjorårets proposition i ämnet till 400,000 kronor, varav 100,000 kronor anvisats å tilläggsstat för år 1918 och 200,000 kronor uppförts å riksstaten för år 1919. Den kostnadsökning av 100,000 kronor, som det föreliggande förslaget innebär, har med hänsyn till penningvärdets fall icke föranlett erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för utförande av *förberedande åtgärder för Vänerens reglering* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

62:o) Kungl. Maj:t har (punkt 60) föreslagit riksdagen att för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

**Inköp av
vattenfall
och fastig-
heter samt
utförande
av nyanlägg-
ningar.**

[60.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 248—251 i statsrådsprotokollet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 150, har herr *E. Molin* hemställt, att riksdagen, i enlighet med av vattenfallsstyrelsen avgivet förslag i ämnet, måtte *dels* medgiva, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar finge av Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av riksdagen förut medgivna summan å 8,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 1,000,000 kronor, *dels ock* av sistnämnda två belopp å tillhopa 9,000,000 kronor för år 1920 såsom reservationsanslag anvisa 2,500,000 kronor.

I fråga om skälen för denna framställning har motionären hänvisat till de av honom väckta, ovanberörda motionerna nr 142 och 147 inom andra kammaren.

Av de medel å tillhopa 8,000,000 kronor, som 1917 och 1918 års riksdagar medgivit skola få användas för inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, har riksdagen hittills anvisat 6,500,000 kronor.

Det sålunda anvisade anslagsbeloppet har använts på följande sätt:

för inköp av Tyttboforsen i Dalälven.....	kronor	1,307,352: 02
» » » större delen av Österåsforsarna i Indalsälven.....	»	800,000: —
» » » delar av Stadsforsen i Indalsälven...	»	730,260: —
» » » Norr- och Sörforsarna i Ume älv.....	»	1,983,800: —
» » » vissa fastigheter vid Lilla Edet.....	»	125,000: —
» anläggning av en provisorisk kraftstation vid Stadsforsen	»	100,000: —
» inköp av en fastighet i Västerås	»	60,000: —
» » » egendomen Ålvstad	»	304,008: —
» » » hemmansdelar i Malöga by	»	26,700: —
Summa kronor		5,437,120: 02

Av de hittills anvisade anslagen återstå alltså något mer än 1,000,000 kronor. Härtill kommer det belopp, 1,500,000 kronor, som enligt riksdagens tidigare fattade beslut är avsett att anvisas för år 1920.

Med anledning av vattenfallsstyrelsens förslag om anvisande för år 1920 av ytterligare ett belopp av 1,000,000 kronor, har departementschefen framhållit, att till följd av den möjlighet, den nya vattenlagen innebär, att, därest någon förfogar över mer än hälften av kraften i ett vattenfall, tillgodogöra sig jämväl annans del av fallet mot ersättning till fallägaren i penningar eller genom överföring av kraft, inköp av delar av vattenfall mången gång framdeles torde kunna undvikas, där sådant förvärv förut varit nödvändigt. Med hänsyn härtill och ehuru det stundom kan visa sig mest ekonomiskt fördelaktigt att inköpa felande falldelar samt det för en planmässig utveckling av statens distribution av elektrisk kraft är av vikt, att nya kraftkällor kunna av vattenfallsstyrelsen förvärfvas, därest gynnsamma tillfällen därtill erbjuda sig, har departementschefen emellertid, då ett belopp av omkring 2,500,000 kronor i allt fall enligt riksdagens tidigare beslut komme att stå till förfogande för åren 1919 och 1920, ej ansett sig böra hemställa om anvisande för ändamålet av ytterligare medel.

Utskottet, som delar den av departementschefen uttalade uppfattningen och alltså icke kunnat tillstyrka den i ämnet väckta motionen, hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande framställning samt med avslag å herr Molins

ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må för *inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar*, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

63:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Distributionsanläggningar för statens kraftverk.

[61.]

Utredningen i ärendet återfinnes i statsrådsprotokollet sid 252—257.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 109, har herr *I. Vennerström* m. fl., bland annat, hemställt, att riksdagen måtte för utförandet av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor.

Vidare har i en inom samma kammare väckt motion, nr 151, av herr *E. Molin* hemställts, att riksdagen med godkännande av vattenfallsstyrelsens i ämnet framlagda förslag måtte för utförandet av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk anvisa *dels* å 1920 års stat ett reservationsanslag av 6,000,000 kronor, *dels ock* å 1919 års tilläggsstat ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Beträffande vad motionärerna anført till stöd för de av dem gjorda framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Utöver det å 1920 års riksstat för distributionsanläggningar vid statens kraftverk av Kungl. Maj:t äskade beloppet har Kungl. Maj:t å tilläggsstat för år 1919 begärt ett anslag av 3,000,000 kronor. Vad Kungl. Maj:t sålunda äskat understiger för vardera året med 1,000,000 kronor vattenfallsstyrelsens anslagskrav för ändamålet.

Det är enligt utskottets uppfattning angeläget, att den redan utbyggda kraften i statens vattenfall i största möjliga utsträckning varder tillgodogjord. Enligt vad utskottet erfarit, är det numera synnerligen ovisst, om den kraftöverföring mellan Porjus och Luleå, för vilken vattenfallsstyrelsen beräknat ett belopp av 2,750,000 kronor, kommer att erfordras under den närmaste tiden. Vid sådant förhållande förefinnes icke anledning att gå utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande framställning samt med avslag å de i ämnet av herrar Vennerström m. fl. och Molin väckta motionerna, i vad desamma skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Inventarier
för statens
vattenfalls-
verk.

64:o) Kungl. Maj:t har (punkt 62) föreslagit riksdagen att till inventarier för statens vattenfallsverk för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

[62.]

Såsom framgår av den i statsrådsprotokollet sid. 257—260 lämnade utredningen i ärendet har behovet av inventarieanslag till statens vattenfallsverk på senare tid starkt ökats till följd av att dels flera kraftverk blivit färdiga, för vilkas drift inventarier behöva disponeras, dels vissa arbetsmaskiner måst nyanskaffas på grund av att arbetena nu bedrivs på ett ökat antal platser och dels slutligen kostnaden för inventarier på grund av prisstegringarna blivit högre än förut. Utskottet har med hänsyn härtill icke ansett sig böra förorda någon minskning i Kungl. Maj:ts anslagsäskanden för nu ifrågavarande ändamål, vari även ingår ett anslag å 1,000,000 kronor å tilläggsstat för år 1919, och hemställer alltså,

att riksdagen må till *inventarier för statens vattenfallsverk* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Uppförande
av bostads-
hus åt sta-
tens vatten-
fallsverks
personal
m. m.

65:o) Kungl. Maj:t har slutligen (punkt 63) föreslagit riksdagen att för uppförande av bostadshus åt statens vattenfallsverks personal m. m. för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

[63.]

Under hänvisning till den i statsrådsprotokollet sid. 260—262 lämnade utredningen i ärendet, får utskottet, som beträffande anslag å tilläggsstat för år 1919 avger hemställan i sitt utlåtande nr 12 B, hemställa,

att riksdagen må för *uppförande av bostadshus åt statens vattenfallsverks personal m. m.* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

66:o) Beträffande sättet för täckande av de utav utskottet ovan tillstyrkta anslagen, vilka vad angår de av Kungl. Maj:t gjorda äskandena föreslagits skola utgå av lånemedel, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

Sättet för
anslagens
täckande.

anmäla.

Stockholm den 7 mars 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, O. M. Strömberg, H. F. Lamm, G. M. H. Ekelund, A. C. Lindblad, H. G. W. Wrangel, A. Pers, J. L. Widell, E. A. Hallin, J. S. Almer* och *C. A. Stålberg* samt
från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *G. Odqvist, J. Olofsson, O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *P. A. Hansson* i Stockholm, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *W. Bäckström, A. J. Andersson* i Gävle, *S. E. J. Lübeck, O. Osberg* och *J. Nilsson* i Malmö.

Bil. A.

Till riksdagens statsutskott.

Den 31 januari 1919 har Kungl. Maj:t anbefallt byggnadsstyrelsen att, med anledning av Eder ordförandes i skrivelse till herr statsrådet Bror Petréren den 29 i samma månad gjorda framställning, till Eder avgiva vissa i berörda skrivelse begärda upplysningar rörande det pågående uppförandet av ett centralposthus i Göteborg.

Till åtlydnad härav får byggnadsstyrelsen anföra följande.

För ett rationellt bedrivande av byggnadsarbetena, så att byggnaden snarast möjligt utan forcering må kunna iordningställas för sitt avsedda ändamål, har byggnadsstyrelsen i underdånig skrivelse den 30 september 1918 förklarat, att, utom redan av riksdagen beviljade cirka 2,300,000 kronor, borde för år 1919 beräknas 350,000 kronor och för år 1920 3,400,000 kronor.

Därvid var avsett att under 1919 slutföra nu pågående pålningsarbete, utföra grundgjutning och granitarbeten, de sistnämnda huvudsakligen bestående i en omkring 4,5 meter hög sockelväning, samt att påbörja huvudentreprenaden. Under 1920 skulle uppföras byggnadens stomme av tegel och järn, betongbjälklag inläggas, byggnaden intäckas, värmelednings- och andra rörinstallationer till större delen utföras.

För att emellertid nedbringa det för 1920 erforderliga anslaget har byggnadsstyrelsen beräknat, att man, utan att fördyra anläggningskostnaden eller äventyra ett gott resultat, skulle kunna uppskjuta betongbjälklagens utförande ävensom påbörjandet av rörledningsarbeten till år 1921, varvid de för 1919—20 erforderliga medlen skulle kunna inskränkas till omkring 2,850,000 kronor utöver de av riksdagen redan beviljade cirka 2,300,000 kronor.

Av årets riksdag har Kungl. Maj:t äskat ett anslag för år 1920 av 1,500,000 kronor.

För ett sålunda minskat belopp kan ej under år 1920 byggnadens stomme helt uppföras och taktäckas, varför arbetet dessförinnan måste avstannas och på lämpligt sätt intäckas.

Någon ändring i nu planerad pålning och grundläggning bör ej företagas. När pålningen för halva byggnaden är verkställd (vilket beräknas inträffa omkring instundande 1 maj) skulle grundgjutningen påbörjas på den färdigpålade delen av tomten och vidare fortgå samtidigt med pålningen på andra hälften, samt hela grundläggningen vara färdig till årets slut.

Ett inställande av arbetet omedelbart efter pålningsarbetets utförande skulle ur flera synpunkter vara olyckligt.

Skulle den bottenplatta, som är avsedd att under hela byggnaden läggas på pålhuvudena, ej omedelbart inläggas, bleve hela tomten snart förvandlad till en damm med stillastående ruttnande vatten, spridande ohälsa, varjämte genom frysning av detta vatten pålningens bestånd äventyrades. De uppschaktade slänterna emot

gatorna skulle ej heller kunna igenfyllas, och mindre jordras skulle uppstå genom vattnets inverkan.

Grundläggningen bör således verkställas i sammanhang med pålningen, och sedan grundgjutningen utförts kunna, efter slänternas igenfyllning, byggnadens partier intäckas med sammanhängande tak.

Lämpligare synes likväl vara att tillika uppföra sockel, vars framsidor äro av granit och bakmur av tegel. Härigenom skulle under detta år välkommet arbete kunna beredas åt västkustens granitindustriarbetare.

Det erforderliga stenarbetet kan möjligen av vissa firmor lagras vid huggningsorten. Svårigheter skulle likvisst uppstå för likvidernas utbekommande för firmorna, ifall ej stenen bleve transporterad till bygget. Då möjlighet till uppläggning för de mängder sten leveransen kommer att omfatta ej finnes vid byggnadsplatsen, finnes intet annat sätt att emottaga densamma än att den inmurats allt efter som den levereras. Detta inmurnings- jämte bakmursarbete bör således utföras i samband med grundläggningsarbetet.

Skulle alltså ett avbrott i byggnadsarbetet anses böra äga rum, torde det lämpligast ske sedan nämnda sockel av granit uppförts, det vill säga sedan murarna uppförts till höjd med bottenvåningens fönsterbröstvärn, varefter byggnadens olika partier intäckas med provisoriskt trätak.

Kostnaden för byggnadsarbetet bedrivet till denna punkt beräknas sålunda:

Verkställt rivningsarbete, av generalpoststyrelsen in-			
köpta pålar och av byggnadsstyrelsen träffat avtal om			
schaktning och pålning	cirka kronor	630,000:—	
Slutschaktning, grundgjutning och återfyllning	»	1,170,000:—	
Diverse beslutade utgifter	cirka »	100,000:—	
Granitarbeten	»	400,000:—	
Stenens lossning, körning, uppsättning m. m. kronor	60,000:—		
Isoleringar	»	30,000:—	
Bakmur av tegel	»	120,000:—	
Källarebottenbjälklaget	»	190,000:—	
Provisoriskt tak över byggnaden cirka 6,600 m ² à cirka 15 kronor	»	100,000:—	
Oförutsedda utgifter, arvoden m. m. kronor	150,000:—		
Skötsel, pumpning, underhåll 1 à 2 år	»	50,000:—	
			200,000:—
			<hr/>
	Summa kronor	3,000,000:—	

Utöver av riksdagen beviljade kronor 2,300,000 skulle alltså erfordras 700,000 kronor för byggnadsarbetets framdrivande till en höjd av 4,5 meter över marken.

Byggnadsstyrelsen anser sig böra särskilt påpeka, att avbrott i byggnadsarbetena givetvis måste medföra åtskilliga extra utgifter, vilka, såsom av ovanstående beräkning framgår, anses komma att uppgå till cirka 150,000 kronor huvudsakligen för byggnadsarbetets intäckande, tillsyn, pumpning m. m.

De av Eder uppställda frågorna besvaras med anledning härav sålunda.

Frågan a):

För det belopp av 1,500,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt för år 1920, kan byggnadens stomme endast uppföras till ungefär halva höjden. Byggnadsarbetet kan givetvis planeras att gå så långsamt, att man ej hinner utföra mer arbete under

1920; dock måste man i alla händelser dessförinnan hava kunnat träffa avtal om en byggnadsentreprenad på cirka 5¹/₂ miljoner kronor, samt vara förvissad att erhålla ytterligare för år 1921 erforderliga medel till entreprenadavtalets likviderande och arbetets fortsättande i oavbruten följd.

Frågan b):

Skall ett avbrott i byggnadsarbetet göras, bör det ske på ovan beskrivet sätt cirka 4¹/₂ meter över mark, då byggnadens partier provisoriskt intäckas.

Frågan c):

Utöver av riksdagen redan förut för byggnadens uppförande beviljade belopp av i avrundat tal 2,300,000 kronor erfordras ett belopp av 700,000 kronor.
Remissakten bifogas.

Stockholm den 13 februari 1919.

IS. GUST. CLASON.

O. HÖKERBERG.

Sten Zethelius.
